

یکی بود، یکی نبود

گزارشی از برگزاری نهمین جشنواره قصه‌گویی در اصفهان

اشاره:

نهمین جشنواره سراسری قصه‌گویی و شعرخوانی مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، در روز ۴ دی‌ماه، در اصفهان آغاز به کار کرد. در این جشنواره ۳۰ قصه‌گوی برتر کشور، از ۲۲ استان و همچنین ۱۵ قصه‌گوی آزاد و ۳۰ مربی در بخش شعرخوانی، با هم به رقابت پرداختند. این جشنواره در روز ۷ دی‌ماه، به کار خود پایان داد. آنچه در این گزارش می‌خوانید، بخشی از صحبت‌های کارشناسانی است که در این جشنواره مطرح شده است.

مدیر عامل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گفت: جشنواره قصه‌گویی از ظرفیت‌های بالایی برای تبدیل شدن به یک رخداد بین‌المللی در حوزه فرهنگ برخوردار است و ما برای رسیدن به این مهم، گام به گام تلاش خواهیم کرد.

به گزارش روابط عمومی کانون، محسن چینی‌فروشان که در مراسم پایانی نهمین جشنواره قصه‌گویی و شعرخوانی مربیان مراکز کانون، در شهر اصفهان سخن می‌گفت، با بیان این مطلب افزود: بخش آزاد این جشنواره که امسال با حضور قصه‌گویان اصفهانی برگزار شد، می‌تواند با حضور قصه‌گویی از سراسر کشور، در کنار مربیان کانون به یک رویداد ملی تبدیل شود.

وی تأکید کرد: زبان قصه در تمام دنیا زبانی مشترک است و امیدواریم با تحقق شرایط، بتوانیم این جشنواره را در سال‌های آینده به یک رویداد بین‌المللی تبدیل کنیم و قصه‌گوهای مشهور کشورهای جهان را به ایران دعوت کنیم و با سایر کشورها به تبادل قصه‌گو بپردازیم.

چینی‌فروشان در ادامه این مراسم که عصر روز هفتم دی‌ماه، با حضور آیت‌الله طباطبایی، نماینده ولی فقیه و امام جمعه اصفهان و جمعی از مسئولان استان و کانون در تالار هنر اصفهان برگزار شد، با اشاره به پیشنهاد سال گذشته‌اش در جشنواره قصه‌گویی، مبنی بر تشکیل باشگاه قصه‌گویان توسط بخش غیردولتی، بار دیگر این درخواست را تکرار کرد و از سازمان‌های غیردولتی خواست برای ایجاد این باشگاه، پیش قدم شوند و برای زنده نگهداشتن این سنت ارزشمند بکوشند.

سال گذشته مدیر عامل کانون، ضمن ارائه این پیشنهاد، گفته بود که کانون و سازمان‌های دولتی از تشکیل این باشگاه حمایت خواهند کرد و به شکل‌گیری و سامان یافتن آن یاری خواهند رساند.

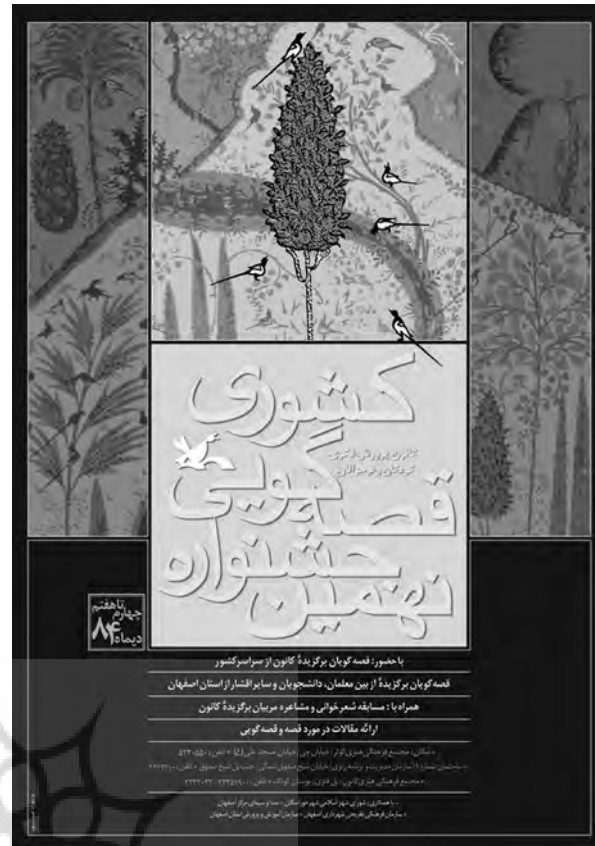
مدیر عامل کانون در ادامه، قصه‌گویی را رایج‌ترین زبان بین عموم مردم دانست و اظهار داشت: مردم به صورت فطری قصه‌گو هستند، از ضرب‌المثل‌ها و قصه‌ها برای انتقال مفاهیم مورد نظرشان به یکدیگر بهره می‌برند و شاید چندان هم نیاز نباشد که این موضوع را به آن‌ها یاد بدهیم.

چینی‌فروشان اضافه کرد: قصه با آدمی زاده شده و در طول تاریخ به حیثیتش ادامه داده است و منشأ بسیاری از هنرهای امروز بشر، همین قصه و قصه‌گویی است.

وی قصه را هنری دانست که هرگز در طول تاریخ کهنه نشده و بشر هرگاه خواسته آرزوها، حرمان‌ها، امیدها و آرمان‌های خود را در اوج شادی‌ها یا غم‌هایش مطرح کند، به این حوزه پناه برده است.

چینی‌فروشان افزود: قصه از جنس فطرت، عاطفه و احساس بشر است و این ویژگی باعث می‌شود قصه ملموس و باورپذیر شود و بر دل نشیند. مدیر عامل کانون اضافه کرد: بسیاری از افسانه‌ها و قصه‌ها ممکن است که چندان با منطق عقلی سازگار نباشد، ولی همین علاقه زیاد آدمی

جعفر ابراهیمی: قصه‌گویی رؤیاهای کودکان را رنگین می‌کند

پدر و مادرها باید برای بچه‌ها در ساعت‌های مختلف و مناسب قصه‌گویی کنند و به قصه‌هایی که توسط مربیان مهدکودک برای فرزندان‌شان بازگو می‌شود، اکتفا نکنند.

جعفر ابراهیمی، شاعر صاحب نام عرصه کودک و نوجوان، در حاشیه نهمین جشنواره قصه‌گویی مراکز کانون در اصفهان، با بیان این مطلب، افزود: پدرها و مادرها باید در این زمینه وظیفه بیشتری برعهده بگیرند؛ چون بیان قصه و شنیدن قصه به شرایط و زمان مناسب نیاز دارد و بچه‌ها زمان‌های مناسبی مانند وقت خواب را در خانه به سر می‌برند.

وی تأکید کرد: در گذشته پدربزرگ و مادربزرگ‌ها در خانه، بچه‌ها را دور خود جمع می‌کردند و برای‌شان قصه می‌گفتند و این کار عاطفه و محبت را در بین آن‌ها زیاد می‌کرد. درحالی که در زمان فعلی بیشتر قصه‌گویی‌ها در محیط‌های مهدکودک، مدارس، و کتابخانه‌ها انجام می‌شود.

ابراهیمی ادامه داد: البته این مراکز در گسترش قصه‌گویی در جامعه، نقش اساسی برعهده داشته‌اند و الان قصه‌گویی از رشد خوبی برخوردار است، ولی این نوع قصه‌گویی هیچ‌گاه جای قصه‌های پدر و مادر را نمی‌گیرد.

این شاعر نام آشنا، در مورد علت مهجور ماندن قصه‌گویی در میان خانواده‌ها، اظهار داشت: پدر و مادرها در گذشته از حوصله بیشتری برخوردار بودند. در حالی که شرایط کاری و شغلی و اقتصادی امروز باعث شده است آن‌ها خسته و بی‌حوصله باشند. ضمن این که در این زمینه آموزش ندیده‌اند و قصه هم بلد نیستند و جز داستان‌های خارجی که از تلویزیون و در قالب کارتون پخش

به قصه باعث می‌شود آن را باور کنیم، بپذیریم و در ذهن مان جای دهیم و هیچ وقت به راست و دروغ بودن آن فکر نکنیم.

وی همچنین گفت: قصه بزرگ و کوچک هم نمی‌شناسد. هرکس در هر سطحی باشد، می‌کوشد از این طریق با مخاطبانش ارتباط برقرار کند و از پیامبران و مصلحان بزرگ تاریخ و علما گرفته تا مردم عادی، از قصه بهره برده و می‌برند. علمای علم اخلاق که به تأثیر قصه‌گویی در تربیت انسان واقفند، دست‌شان همیشه پر از قصه است.

چینی‌فروشان در پایان با اشاره به برگزاری مسابقه شعرخوانی و استعدادهای ادبی مربیان، اظهار امیدواری کرد که این مسابقه در سال‌های آینده، به صورت مستقل برگزار شود و علاوه بر مشاعر، شعرهای خود مربی‌ها را هم در قالب یک جشنواره ادبی ارائه کند.

این گزارش می‌افزاید: در آیین پایانی جشنواره قصه‌گویی در اصفهان که با اهدای جوایز برگزیدگان همراه بود، آیت الله طباطبایی، طی سخنانی بر اهمیت قصه‌گویی و تأثیرات تربیتی آن بر کودکان تأکید کرد.

وی خطاب به مربیان کانون گفت: قصه‌گویی مسئولیت بزرگی بر دوش شما می‌گذارد تا با انتخاب قصه‌های مناسب، سنت صحیحی را در جامعه ایجاد و آن را به فرهنگ تبدیل کنید و از این هنر برای انتقال مفاهیم والا بهره ببرید.

امام جمعه اصفهان، با نقل بخش‌هایی از قصه حضرت یوسف (ع) در قرآن مجید، یکی از ویژگی‌های قصه‌های قرآن را کوتاه و پرمعنا بودن آن دانست و اظهار داشت: قصه‌هایی که پدر و مادرهای ما هم برای‌مان می‌گفتند و بسیاری از آن‌ها در ذهن ما باقی مانده است، خیلی کوتاه بود و بچه‌ها را خسته نمی‌کرد.

عبادت طبیعی تبدیل می‌کند.

این مطلب بخشی از مقاله‌ای است که در نهمین جشنواره قصه‌گویی مراکز فرهنگی کانون، با عنوان قصه‌گویی آموزشی و قصه‌گویی کتابخانه‌ای، اهداف و تفاوت‌ها، توسط دکتر احمد شعبانی، استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان ارائه شده است.

وی در این مقاله، قصه‌گویی را به چهارگونه آموزشی، مذهبی، کتابخانه‌ای و تفریحی تقسیم و جنبه‌های گوناگون قصه‌گویی آموزشی و کتابخانه‌ای را با یکدیگر مقایسه می‌کند.

نگارنده مقاله در مورد قصه‌گویی آموزشی توضیح می‌دهد: در آموزش و پرورش قصه‌گویی مبتنی بر جنبه‌های غنی، به تأثیر قصه بر ذهن و زبان کودک و جنبه‌های کاربردی آن در فرایند یادگیری توجه می‌شود و به واقع این هنر، وسیله‌ای برای افزایش کیفیت برنامه‌های آموزشی تلقی می‌گردد و برای آن فایده‌هایی در نحوه تغییر رفتار کودک قائل هستند.

دکتر احمد شعبانی، قصه‌گویی در محیط‌های آموزشی را فشاری بر ذهن کودک تلقی می‌کند که او را برای فراگرفتن دروس آموزشی آماده می‌سازد. در حالی که هدف قصه‌گویی، سازمان‌دهی و ایجاد علاقه‌ای طبیعی و بدون اجبار و اکراه برای شنیدن شاهکاری ادبی است. قصه‌گویی به جای آموزش صرف باید به فلسفه کتاب‌ها و فهم ادبیات به کودک، با استفاده از عنصر لذت توجه کند.

وی سابقه این تجربه را در کشورهایی مانند ژاپن، بریتانیا و آمریکا که از امکانات گسترده کتابخانه‌ای بهره‌مندند، جست‌وجو می‌کند و می‌افزاید: قصه‌گویی کتابخانه‌ای، نوآوری‌هایی را با خود به همراه آورد و نسبت به قصه‌گویی آموزشی جایگاه بالاتری یافت. توجه به احساس و انتقال آرامش،

می‌شود، چندان با قصه‌های دیگر و متون غنی ادبی ما آشنا نیستند.

وی تأکید کرد: برای قصه‌گویی باید از قصه‌های خاص مانند افسانه‌ها استفاده کرد و این قصه‌ها می‌تواند رویاهای کودکان را رنگین و شیرین کند و به افزایش تخیل و پرورش خلاقیت کودکان بینجامد.

ابراهیمی که کار داوری مقاله‌های رسیده به همایش قصه‌گویی را که در حاشیه جشنواره قصه‌گویی برگزار شد، برعهده داشته است، در مورد کیفیت این مقاله‌ها گفت: انتخاب اولیه از میان ۱۳۰ اثر رسیده انجام و در نهایت ۲۰ اثر برای داوری انتخاب شد که داوران در پایان، چهار مقاله برتر را شایسته دریافت جایزه شناختند.

وی کیفیت آثار رسیده را با توجه به این که همایش قصه‌گویی برای نخستین بار برگزار می‌شد، چندان مطلوب ندانست و گفت: خیلی از آثار خارج از فراخوان و موضوع همایش بود و کمتر به خود قصه و نحوه قصه‌گویی پرداخته بود. ضمن این که از منابع مناسب و به روز کمتر استفاده شده بود. او اظهار امیدواری کرد با وسعت دادن به این همایش و کشوری کردن آن و دخالت دادن دانشگاه‌ها، نویسندگان، شعرا و دست‌اندرکاران ادبیات کودک، سال آینده شاهد مقاله‌های بهتری باشیم. ابراهیمی از رسانه‌های جمعی، به ویژه رادیو و تلویزیون، خواست به ترویج سنت قصه‌گویی بهای بیشتری دهند و از پخش کارتون‌هایی که بعضی از آن‌ها به واقع به جز از بین بردن خلاقیت کودکان کار دیگری نمی‌کنند، پرهیز کنند.

قصه‌گویی سن مطالعه در کودکان را کاهش می‌دهد

قصه‌گویی در محیط کتابخانه‌های کودکان، ساعت پرنشاطی را برای بچه‌ها فراهم می‌آورد و انس با کتاب را در دوران مدرسه، در آن‌ها به یک

روی می‌دهد، خواندن کتاب برای بچه‌هاست و به نظر من باید قصه‌گویی، جای قصه‌خوانی را در میان خانواده‌ها بگیرد.

وی که به بهانه برگزاری نهمین جشنواره سراسری قصه‌گویی مراکز فرهنگی کانون سخن می‌گفت، ادامه داد: گسترش قصه‌گویی در میان اعضای خانواده، باعث ایجاد هم‌دلی و هم‌زبانی در بین آنان می‌شود، دایره واژگانی کودکان و نوجوانان را گسترش می‌دهد، ارتباط عاطفی میان نسل‌ها ایجاد و مهارت‌های گفتاری و روابط اجتماعی آنان را تقویت می‌کند.

میرکیانی معتقد است گسترش و پایداری هویت زبانی شامل عبارت‌ها، تکیه کلام‌ها و تلمیحات از ویژگی‌های قصه‌گویی است. این فعالیت فرهنگی به پایداری فرهنگی خواهد انجامید و فرهنگ ما را در برابر آسیب‌های فرهنگ‌های کلان جهانی، پایدار و ایمن خواهد ساخت.

نویسنده کتاب بچه‌های کوچ که علاقه به فرهنگ عامه و ادبیات شفاهی مردم ایران از ویژگی‌های آثار نوشتاری اوست، به نقش رسانه‌های جدید در ترویج قصه‌گویی اشاره و تأکید کرد: رسانه‌های جدید می‌توانند با ترویج قصه‌گویی رسانه‌ای، به امر قصه‌گویی سنتی باری برسانند و در بسیاری از کشورهای جهان به این امر اهمیت می‌دهند. مثلاً در اتریش، برای بزرگسالان جشنواره قصه‌گویی برگزار می‌کنند. رسانه‌های تصویری

وحدت و یگانگی در این نوع قصه‌گویی، برخاسته از محیطی غیررسمی است که کودک را در ساعات فراغت مشغول و علاقه به کتاب را از سنین خردسالی در او ایجاد می‌کند.

استادیار گروه کتابداری دانشگاه اصفهان، در ادامه این مقاله، مهم‌ترین حسن قصه‌گویی کتابخانه‌ای را پایین آوردن سن مطالعه کتاب و ورود زود هنگام بچه‌های سه تا پنج ساله، به محیط‌های اجتماعی و آشنایی کودکان با یکدیگر و به وجود آمدن محیطی دوستانه در میان آنان برشمرد.

اسدالله امرایی: ستایش فقر در داستان‌های کودک

یک ضعف جدی است

تکرار ستایش فقر در داستان‌های کودکان و نوجوانان، مشکلی است که متأسفانه امروز در ادبیات نوشتاری ما به عنوان یک اصل درآمده است. اسدالله امرایی، مترجم کتاب‌های ادبی، با بیان این مطلب، ستودن ناداری در داستان‌های کودکان و نوجوانان را مورد انتقاد قرار داد و گفت: خلاف آن چه دیگران تصور می‌کنند، فضای داستان‌های بچه‌های ما روستازده نیست، بلکه تکرار کلیشه‌ای ستایش فقر و ناداری است.

وی با تأکید بر این که فقر، عامل بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی است و دلیلی برای ارزشمند جلوه دادن آن وجود ندارد، افزود: ما باید فضاهایی در داستان‌ها ایجاد کنیم که موجب رغبت خوانندگان شود. امرایی با اشاره به تفاوت متون مورد علاقه کودکان، نوجوانان و بزرگسالان، تصریح کرد: از آن‌جا که آثار هنری خودجوش هستند، نمی‌توان برای نگارش داستان نسخه پیچید، اما باید به ظرایف و تأثیرگذاری آن بر ذهن کودکان بسیار دقت کرد.

وی با اشاره به برگزاری هفتمین جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان، افزود: باز هم باید به پیشرفت اندیشید؛ زیرا در صورت خوب توصیف کردن جشنواره، دیگر شاهد رقابت و بهتر شدن محتوای جشنواره‌های بعدی نخواهیم بود.

این مترجم متون ادبی، حضور گسترده و جدی مدارس در این گونه جشنواره‌ها را ضروری خواند و گفت: دیگر داستان‌های بابا نان داد و بابا آب داد، پاسخگوی کودکان نیست و سردبیران مجلات باید مطالب رسانه‌شان را جدی‌تر از پیش پی‌گیری کنند.

محمد میرکیانی: قصه‌گویی باید جای قصه‌خوانی

را بگیرد

خواندن کتاب برای بچه‌ها قصه‌خوانی است. در حالی که خانواده‌ها باید به قصه‌گویی روی بیاورند تا کودکان از تأثیرات عاطفی و روانی عمیق‌تر آن بهره‌مند شوند.

محمد میرکیانی، نویسنده قصه‌های کودکان، با بیان این مطلب افزود: به رغم گسترش روزافزون رسانه‌های تصویری در خانواده‌ها که قصه‌گویی را در میان آنان کم رنگ کرده است، باز هم بسیاری از پدر و مادرها علاقه‌مندند که برای فرزندان‌شان قصه‌گویی کنند. البته آن‌چه در عمل

انگیزه می‌دهد و توجه به خانواده‌ها و سازمان‌های دست‌اندرکار را به این مهم جلب می‌کند.

آثار قصه‌گویی یک عمر انسان را همراهی می‌کند

قصه‌گویی به دلیل نقش مهمی که در انتقال فرهنگ از یک نسل به نسل دیگر ایفا می‌کند، اثرش تا پایان عمر همراه انسان خواهد بود و هر قدر قصه‌گو بتواند ارتباط بهتری با مخاطب برقرار کند، تأثیر کلامش بیشتر می‌شود.

منوچهر احترامی، طنزنویس و قصه‌نویس معاصر که قصه‌های معروف «حسنی»، او، هم‌چنان در خاطر کودکان و نوجوانان این سرزمین پایدار است، با بیان این مطلب گفت: قصه‌گویی مستقیم گاهی به مراتب بیشتر از خوانندگان یک کتاب یا تماشای تلویزیون روی بچه‌ها اثر می‌گذارد. درست همانند تماشای تأثر که به دلیل برقراری ارتباط مستقیم با مخاطب، بیشتر از سینما تأثیر گذار است.

وی در خصوص نقش و تأثیر قصه‌گویی در زندگی امروز کودکان و جایگاه آن با توجه به گسترش روزافزون و فراگیر رسانه‌ها افزود: یادگیری در کودکان و نوجوانان، با دو محور منطق یا اقتدار اتفاق می‌افتد. وقتی موضوعی را با بچه‌ها در میان می‌گذارید، آنان حرف شما را یا به این دلیل می‌پذیرند که از نگاه خودشان منطقی است و یا از زاویه اقتدار مخاطب، سخن را قبول می‌کنند. کودک یا معتقد است چون این حرف را پدر یا مادرم زده، درست است و یا با توجه به دانایی و توانایی خود، آن را محک می‌زند و سپس پذیرای آن می‌شود. قصه‌گویی نیز همین حالت را دارد. هر قدر ارتباط قصه‌گو با مخاطب قوی‌تر باشد، زمینه برای پذیرش آن راحت‌تر فراهم می‌شود.

منوچهر احترامی، در خصوص وضعیت امروز قصه‌گویی در جامعه، در مقایسه با سالیان گذشته از تحرک، جابه‌جایی و اختلاط سریع و غیرقابل پیش‌بینی جمعیت به عنوان یک عامل مهم یاد کرد و گفت: در دوران گذشته یک منبع تغذیه در حوزه‌های فرهنگ و خانواده وجود داشت و به همین سبب، بچه‌ها یک دست و قابل پیش‌بینی بار می‌آمدند و قصه‌گویی مادر بزرگ‌ها در این امر نقش به‌سزایی ایفا می‌کرد و بسیار هم اثرگذار بود. حال آن‌که امروز بچه‌ها از طریق منابع مختلف در سطح جامعه کسب اطلاعات می‌کنند و ارتباط بچه‌ها با مادر بزرگ‌ها، به استحکام دوره‌های پیشین نیست.

وی هم‌چنین معتقد است: قصه‌هایی که امروزه از طریق رسانه‌های مختلف به کودکان و نوجوانان ارائه می‌شود، نه تنها متنوع نیست، بلکه از تعدد بی‌دلیلی برخوردار و فاقد انسجام لازم برای مخاطبان است. این فقدان انسجام نوعی تضاد در مخاطب ایجاد می‌کند و در آینده آثار نامطلوبی در حوزه فرهنگ از خود برجا می‌گذارد. این در حالی است که قصه‌های مادر بزرگ‌ها بارها از صافی‌های مختلف نسل‌ها گذر کرده و از عمق و محتوای بیشتری برخوردار است و به همین علت نیز آثارش در شنونده و مخاطب ماندگارتر خواهد بود.

این قصه‌پرداز توانا در حوزه کودک و نوجوان، برپایی جشنواره‌های قصه‌گویی را یک کار با ارزش توصیف کرد و از مسئولان و دست‌اندرکاران امر خواست تا با ایجاد پل‌های ارتباطی میان کودک، خانواده و اجتماع در تعمیق جایگاه قصه و قصه‌گویی به منظور انتقال فرهنگ نیاکان به نسل‌های جوان، نقش مؤثری ایفا کنند.

هم می‌توانند از ظرفیت‌های فرهنگی و جاذبه‌های ساختاری قصه‌گویی، برای تولید برنامه‌های خود به شیوه پویانمایی، با استفاده از افسانه‌های عامیانه بهره ببرند.

میرکیانی برای قصه‌گویی و شنیدن قصه محدودیت سنی قابل نیست. وی در این باره اظهار داشت: به دو دلیل قصه‌گویی در میان تمامی افراد جامعه از محبوبیت بالایی برخوردار است: یکی این که هنری است که براساس گفتار شکل می‌گیرد و دلیل دوم هم عنصر پیگیری است که از ویژگی‌های اصلی آن به شمار می‌رود.

سردبیر سابق برنامه پرتلفردار قصه ظهر جمعه رادیو، شیوه سنتی بیان قصه را شیوه‌ای مناسب و ماندگار دانست و ضمن تأکید بر حفظ این شیوه گفتاری، تصریح کرد: اگر مشکلی در ارتباط بچه‌ها با قصه‌گویی وجود دارد، این به شیوه‌های بیانی برنمی‌گردد، بلکه به علت انتخاب قصه‌های نامناسب است.

محمد میرکیانی که خود از پایه‌گذاران اصلی برپایی جشنواره قصه‌گویی در کانون به شمار می‌رود، برگزاری این جشنواره را بسیار مفید دانست و افزود: جشنواره توجه به امر قصه‌گویی را احیا می‌کند و ضمن سازمان‌دهی نیروهای خلاق و علاقه‌مند، به کسانی که در این زمینه کار می‌کنند،